

Günçündet M. Ben-Gera
və M. Xaaxaxaj

Ələfbi ə zuhun dədəi
əri kələho.

Dofusxonəj hykumət Daqisdu
Məhəç-Qələ
1932 s.

ИЗ ФОНДА РЕДКОЙ И СТАРОЙ
КНИГИ

Gyn und t M. Ben-Gerarij.
v  M. Xanukajov.

372

 l fbi   zuhun d d i  ri k l ho.

„  x tsyz  m ml k t sosializ
vokurd  nibu“.

X 1286
1951
НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ
2591
Библиотека
С.С.С.Р.

ВЕРХНЕУСЛУНОВСКИЙ ЦАРСКИЙ
УЧЕБНЫЙ ЗАВЕРШИТЕЛЬ

D d

O o

Dor

Dor. Ord. Odo. Dodo.

Odo do ord.

Ord do, Odo.

R r

N n

Dinor.

I i

Dinor... onordor.

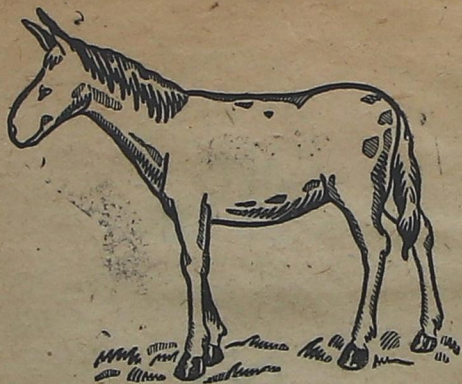
Don do onor... Dinor.

Don... onor.

1 4 7

Dinor onordor.

X x

Xər

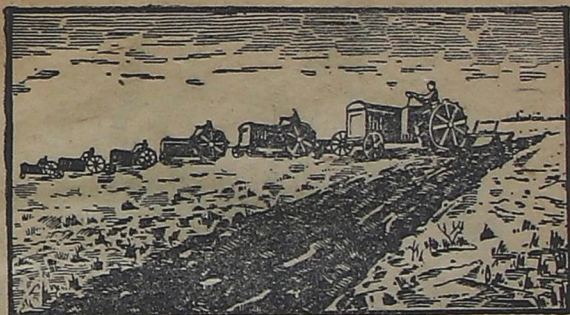
Dinor nə Don ə ərx.
Xər ə ərx. Don ə ərx.

Nun

Don xurd nun ə xunə.
Dədə do dunərə ə Dinor.
Odo xurd onor ə onordor.
Nun ə dəndü xəxə
nun ə xunə

2 3 8

Nun ə xunə.

Z z

Zimi

Zinə xurd nun ə zimi.
Nun imu... əz zimi.
Zimi dorəni imurə nun, dunə.

Kolxoz

Imu kor... ə kolxoz
Kolxoz xorundəni imurə nun
Lio, Dinor, Don, Zinə... ə kolxoz

5 6 9 0

Zinə xurd nun ə zimi.

Kolxoz xorundəni imurə nun.

M m

həsb

h

B b

S s

Kolxozi Odo dəbəsd həsbə ə hərəbə.
Kolxozi Nison kura soxd xəməzərə
nə kələmə əz bisdu.

Nusu, məzə həsbə, həsb--dusd
imumi, bər xorun həsbə.

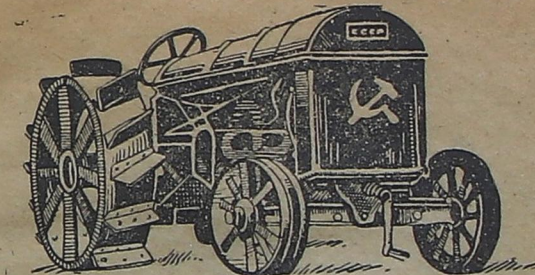
Zəxər xorund həsbə.

Nusu dəbəsd həsbə bərd ə zimi kolxoz.

II III IV

10 20 30 40

*Kolxozi Odo dəbəsd həsbə ə
həsbə.*

T t

A a

Traktor

Izmu ərimu kor soxdəni ə zimi traktor.
Əri kolxoz imu omori əz ..traktor.

Traktor əsant soxdə korə.

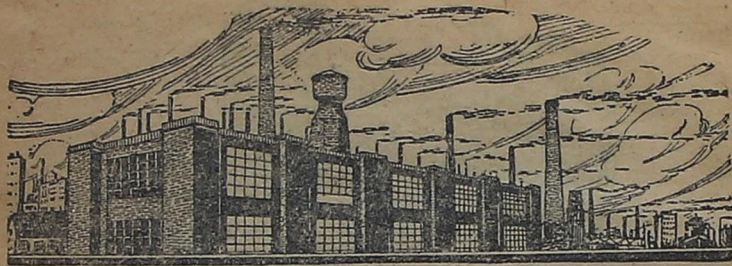
Əlxos tərxi xund... kursə bisdo traktori
Zəxər do ə Əlxos həsbə əri xorundə.

V VI VII VIII

60 70 80 90 100

*Izmu ərimu kor soxdəni
ə zimi traktor.*

f

h

Fəhlə ə fabrik

hənun udarnikə fəhləi ə fabrik.

Ifrəim rafd əz kolxoz ə ərkinə məhəl əri
r soxdə ə fabrik.

hənun xutə soxd Ifrəimə kor traktorirə.

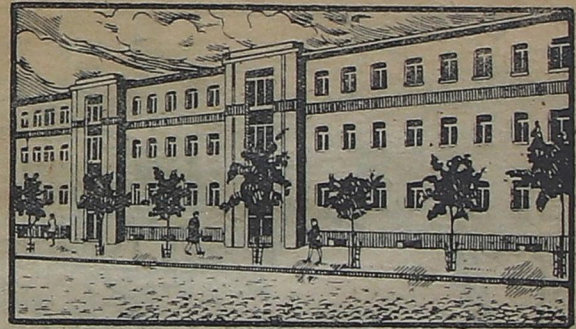
Ifrəim burmund kor traktori danirə ə Zəxəri,
sər zimi.

Ifrəim nə Zəxər kor... ə sər traktor ə zimi.

X XI XII

11 12 13 14

*Fənun udarnika fəhləi ə
fabrik.*

Ş ş

H h

Şəhər

Ə şəhər imu dəri fabrik cəkməi.

Şişət kor soxdəni ə u fabrik.

Şəhər dorəni dihə: karasdihoj kor zimi ko

şışə, cəkmə, nə maşinho.

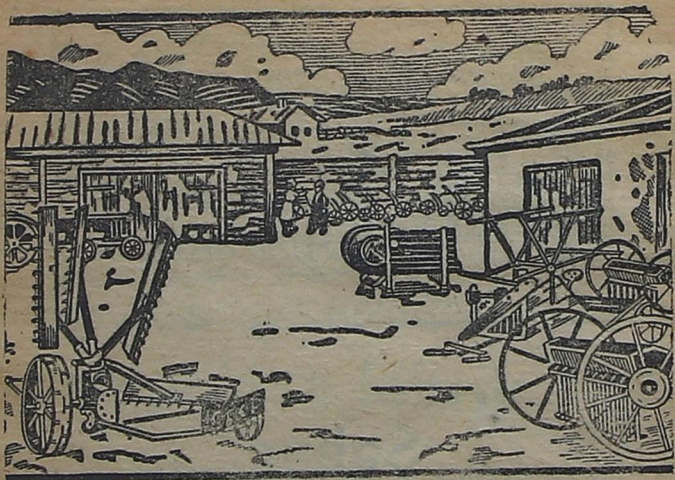
Ə şəhər imu hisdi kurs ən kor zimi kor

Fəhlə ə şəhər ruz kor soxdə, şəv xundər
kursho nə rabfakho.

15 16 17 18 19 20

*Fəhlə ə şəhəri ruz kor soxdə
şəv xundəni ə kursho nə rab-
fakho.*

Stansijəj maşini-traktori

Տ Տ

Ե Ե

Երի stansijəj maşini-traktori ան rajon imu omorə mborə traktorho nə kombajno.

Stansi maşini-traktori kor soxdəni əri xəjr kolxozho.

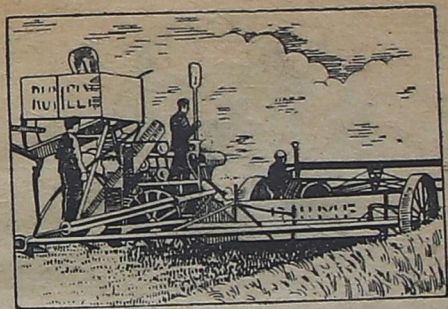
Stansijəj maşini-traktori hisdi rəhbər ան kor kolxozni

Industrializasiyə ə məmləkət imu ruz-bə-ruz birən

ijod.

21 22... 29

Stansi traktori kor soxdəni əri xəjr kolxozho.

Kombajn

Ք Ք

Վ Վ

Maşinist Porot ovurd kombajno nə jə sostav karas hoj xczajstvoj dihbəniyə əri stansihəj maşini-traktori.

Stansihəj maşini-traktori bəxş soxd u maşinhorə hərəj kolxozho.

Kolxozho hişd traktorhorə işlətmiş soxdə zimihoşu

Ե kolxozho kor soxdə omorəni ə tozə təhərəvoz.

I səhət kolxozho dorəni omborə bəhər.

30 31 32 33

Ե kolxozho kor soxdə omorəni և tozə təhərəvoz.

Cin nã kæcyk

C c

Y y

Fãhlãho kor soxdãni ã kæcykãvoz ã fab-
xho, zavodho.

Hovun hãl birãni ã sãr zindon ã zir kæcyk.

Pyşotãho zimihorã işlãtmiş soxdãnbyryt ã
şãvoz, imohoj kutoz zãrãnyt ã traktorãvoz.

Pyşotãho zimihorã bicin soxdãnbyryt ã ci-
voz, imohoj bicin soxdãnyt ã maşinho vã kom-
ijnhorãvoz.

Jãkbirãi fãhlãho nã kolxozihho bãhãm sox-
ni vokurdãi sosializmã.

41 42.... 49

Gerb

G g

E e

Pyşotã urusijãt dãbu ã dãs xunxurã padc

Hãmã xãjrãn mãmlekãt midarafd ã
bãgho, xonho, pomeşcikho vã kapitalistho. C
tjabr vãdãşãnd hÿkumãtã ãz dãs klassãn i x
xurho--myfdã xurho do ã ixdijori klass çofokãş

Fãhlãho vã kolxozihho ã kumãgi jãkirãv
duzãtmiş soxdã vokurdãnyt tozã, nugã zindãgu
tozã hylom--hylom sosialistirã.

Gerb imu hisdi cin nã kæcyk.

0 1 2 3 4 5 6 7 8

Gerb imu hisdi cin nã kæcyk.

Պ Պ

Պիրմզինə զւսւն

Քշտəհօ Ե ճւր քաճօհ, ըհբերի զըլքընճի ըմլե-
 ճ ճեբս Ե ճըս Բըզըճեհօ, կսկհօյ հօշիրհօ, յսկերհօ,
 ըիհօկի ճօշճընբըրըտ ընթըս կլասս կաքիտալիսթիրե.

Իզմս ըմսրե հիսճի զիրմզինə զւսւն յըրըզլըյե զւքւտ
 լեհօ վե կօլքօզիհօ.

Իմսրե հիսճի օմբօրե ճըշմընհօ Ե մեմլեկեթհօյ ճըվ-
 ընճհօ, կօմիհօկի ըս-Բըս յըրըզլը իրընըտ Երի օմօ-
 Բասմիշ սօքճե ըմսրե, օմմօ զիրմզինə զւսւն քօիսճի
 յըրըվսլի, սյօզլը Երի զըլքընճի մեմլեկեթ ըմս.

10 20 30 40 50 60 70 80 90

*Պիրմզինə զւսւն հիսճի զըլ-
 վըտ մեմլեկեթ ըմս.*

Շ Շ

Շօֆօկըշե շընհօ միհիճ ցը ճընըտ ըս 8-մարթա

Քշտəհօ Շօֆօկըշե շընհօ ճըբըրըտ Ե կեղե մըր-
 յըսըրըն. Եզ կօր խսնըրե վըրօսնճըրե Բըզըյ շըհմեթ
 կըշըրըտ Ե շիմիհօ, Բօզհօ, իրհօ, Բիսճսհօ Ե ս վե
 մըրճհօսս ճըբըրըտ Ե խըրճե, ցըշճե. շընհօրե իքճիյօր
 Բս Երի խսնճե ճընըսմընճ իրե, հեմճսն իքճիյօր ըԲս
 ը Երի զըրիշ իրե Ե կօրհօյ Շըհմեթի—քօլիթիկի.

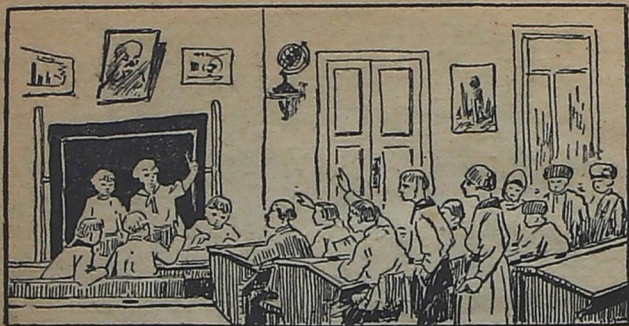
Ղեբս յըրե ըե սըս ըե հըրմեթ.

Իզմս Օկթյաք ճօրի Շօֆօկըշե շընհօրե Բեհեմե Ե
 տըն-Բե-տընե իքճիյօրլըյի Ե մըրճհօրեվօս.

8-մարթ ըրե օմօրի ըիշօնըլըյե ըս Երի հեմե Շօֆ-
 Եշ շընհօյ հըլօմ.

100 200 300 400 500 600 700 800

t

tərfun ədəj nubo xundə

Ə dih imu həmə çohilho nyvysdət xyşdəre ə kurs-
şəvinə əri nisd soxdə xətsyzişurə. Ə qəd kursantho
həvəl vərasd kursə tərfun.

tərfun vərasdəngə kursə, qobul soxdəngə num kult-
pejsiirə rafd ə dih əri vomuxdə xət ə xət nədanə
rhoj xyşdə.

tər xətdan bijo vomuxu jə xət nədanə.

1000 2000 3000 4000 5000

6000 7000 8000 9000

andzi tovuzini no xundri

iki

A a	B b	C c	Ç ç	D d	E e
<i>Aa Bb Cc Çç Dd Ee</i>					
Ə ə	F f	G g	Q q	H h	h h
<i>Əə Ff Gg Qq Hh hh</i>					
h h	l i	J j	K k	L l	M m
<i>h h Ii Jj Kk Ll Mm</i>					
N n	O o	P p	R r	S s	Ş ş
<i>Nn Oo Pp Rr Ss Şş</i>					
S s	T t	Ť ť	U u	V v	Y y
<i>Ss Tt Ťť Uu Vv Yy</i>					
X x	Z z				
<i>Xx Zz</i>					

1286

НАУЧНАЯ БИБЛИОТЕКА
 Академии Наук СССР
 Ленинград

Lenin

Ruz istorii.

25 oktjabr (7 nojabr) 1917 sal ə Urusijət dər doq bisdo hykumət ən kapitalistho nə ən xonbəgho. Ə rəhbəri partijəj kommunisti klass fəhləho, və kuməgi kosibhorəvoz vəgyrd hy-mətə ə dəs xyşdə, qətlion soxdə hələlygəjə avitelstvoj ən burçuaziirə ə sər ən jə şəşymyn xş hylom vəçəsd qirmizinə bəjdoq soveti.

26 oktjabr səhət 9 sər şəv ə tribunə dyimyn əzd ən sovetko vədi bisdo h. Lenin. Ə kələ hy-ətəvoz qobul soxd kələ məçlys ruj ən kələ ədo-
Frə.

Ovasijə nə səs poisdəngə Lenin gufdi:
-- Izmu imu kynd birənim əri sər gyrdə
vokurdəi sosializmərə.

Ə həvəli nubət imu bijo təkəlif soxim şolu
rə əri qəjmhoj ən həmə dovho soxdənytho
ləjətho,--gufdi Lenin.

Həməjəki ə jə səsəvoz qobul soxdyt binəl
qərərhorə ə tovnəj şolumi və ə tovnəj xori.

Həmə qərornoməho təslix birəngə hovir Le
vixdə omo sərnys sovnarkom ən nugə hykumə
h. Lenin əz dədə biri ə 1870-sal myrd
1924-sal.

Rec istorii ən voçd

Ə 1930 sal ə məh ijun.

Cumhoj ən soqə viləjət ruj birət ə taraf kələ ə mərkəzi qirmizinə şəhər ən məmləkət ə skov. İnço nyşdət ə gyrdləməj 16-part sjezd.

Inço kura birət vəkilhoj partijəj bolşeviki Lenin. Ə tribunə vəri hovir Stalin. Ədəj gufdirə: nəi isəhətinə vəzifə hisdi əri girovundə kor li xundəirə vojgəş nə vojgəş. Mə gufdirənym "ənəi", cynki içirə girovundəi mubu nişonəj bəndlyjə abat (lyng) əri kor kulturlyjə ovodunəi. Əri sər gyrdə i korə vəxdju biri, cynki imu-

rə isəhət hisdi həmə çirə mynkyniho nə gərə ho əri duzətmiş soxdə həmə çəhmlyjə həvəli xundəirə ə həmə rajonhoj SSSR. Tə imuruzinə imu mihtoc birim əri" ekonomit soxdə ə hə korho ə şkoləhoş "əri tovun" xilos soxdə, gyncə də gurunə promiştənnostə" (Lenin). Ə kutə vəxd, bugəş, imu gyncundəjm kor gurunə promiştənnostə və ədəjm zijod soxdənim quvət ju Imohoj rasiri vəxd əri organizovat soxdə kor çəhmlyjə həvəli xundəirə.

Mə fikir soxdənym, duz mubu əgər sjezd gə ə tovun ən i kor joqinlyjə qərornomə".

I çirə təkəlifə qusəj hovir Stalinə delegat sjezd qəbul soxdyf ə cək zərərəvoz.

Həci 16-part sjezd tohin soxd.

"Girovundəi çəhmlyjə həvəli xundəirə bijo gufdirə binəlyjə vəzifəj ən partijə ə i ky vəxdho".

15 sali ən Daqisdu

ASSR ən Daqisdu hisdiho jə bəxş ən SSSR rəhbəri həkumət RSFSR nə Kraj Sofun Kavkazə voz ə kələ kuməgi ən materialə nə ən organizasioni, komihorəki ə 15 sal revoljusijəj Oktjabrikəj politikəj milləti ən Leninəvoz rasi ə mətləbləi həmə fronthoj ovodunəi ən sosialisti.

Cänd tyrlyjə umoqhoj Daqisdu əz revoljusijəj tjabr əjlo azad bisdo və zihisdənyt ə şolumi və yrorjətirəvoz, ruz-bə-ruz pyşovo omorə ə kələ ihorəvoz ədət ə sər bəhəm ovurdə vokurdəi solizmə, nisd soxdə reçem kolonial kapitalis- və əz kulturə pəs mundəi Daqisdurə.

Tə revoljusijəj Oktjabri Daqisdu bu səhib ən iç kustarijə stansihøj elektri, ən jə kyhnə çobofdəniho fabrik və ən cänd kustarijə səni-xonəho, ən 5 cyklə zavodləhoj konservi, ən 40 əmkərəvoz turə kəşirən-byrytho vətəqəhoj qur-ni, səhib rəhsyzə çiləqəhoj ən xoriho, nəbuho ə nə telefon nə teləgraf; viləjət koşdə omorən-to ənçəq symərqəndil (həbyçdəi), xori qulluq də omorənbuho ə bil nə xijəhəvoz, usolə pəşm-gusbənd dori, ə viləjət dəbuho 95% nə xun-viləjət dəbuho ə ixdijori şeixho, bəgho rabi-və mallaho vəd. vəd.

Əz revoijusijəj Oktjabr bəqdo, tə 15 saliju, dirənim ə viləjət imu kor soxdəniho 37 hə-b stansihøj elektri, nə 2 vokurdə omorəniho lyçdə stansiho, buruqhoj nefti, zəvod ximii, za-i şişəi „Dagogni“ fabrikhoj pəşmi və çomoi, 4 lyçdə zavodhoj konservi, zavod pəmbə təmiz-dəniho, zavod mix qyc soxdəniho, kərpic nəcri-qyc soxdəniho, zavod cərmialatii, 2 zavod-bonduri, 2 təxdə burraniho zavodho, tipog-

rafijəho, 40 usdoxonəho mixanzirovat birəho, mixanizirovat birə vətəqəho, 10 buruqhoj nə və gazi; viləjət komiki sər gyrdiho əri vokur dyryçdə kələ zavodho (ximkombinat ən Dərbə-də, Dvigatelstroj, kələ mərkəzijə tipografija, idromi zavod, remont-mexanii zavod, konservii utilizasii) viləjət ə omborə xoriho girovundəni kor geologirə (əxdərmişirə) əri vəkəndə əz x-xəjrlyjə ciho: ohun, qurquşun, gugurt, çivə, v-vəd.

Viləjət ə ruz oktjabr ədəj girovundə həvəli x-dəirə, ə soqə viləjət niyə bu jə xət nədanə o-miş. Ə 100 hozorhorəvoz studentho ədət xun-nyt ə texnikumho və rabfakhojmu. Viləjət kom-vədəkyrdəni ə millionhorəvoz tiraç ucebnikho vədəşəndəniho gazethorə ə zuhun dədəi ən hə-millətho, hisdiho jurə tə 400 duxdirho, viləjət l-miki sər gyrdiho əri işlətmiş soxdə xorihorə-xəjr vəgyrdə əz hoşirihøj.

Ini çəhm barasdihoj ən Daqisdu ə ruz 15 s-Oktjabr.

Ziho byzyrgə 15 sali Oktjabr!

НАУЧНАЯ БИБЛИОТЕКА
Среднеазиатского филиала
Академии наук С.С.С.Р.

Ответственный редактор
М. ХАНУКАЕВ.

Технический редактор
Вл. ПОЛЫНОВ.

Татский язык.
Сдано в набор 20-12-32 г.
Подписано в печ. 25-12-32 г.
Статформат в 5
№ изд. 14'9.

